

Egy linószedőgép kalandos története

Faludi Viktória

Történetünk főszereplője a Zrínyi Nyomda szedőgépe 1971-ben készült és Lendvai László, mint fiatal, szorgalmas kéziszedő dolgozott rajta évekig. A szedőgép megmenekült a hulladékudvartól, és mára egy letűnt korszak büszke emlékeként áll a Zrínyi Nyomda váci telephelyén.

Sajnos az ólombetűk korszakából csak pár, kivételesen szerencsés nyomdagép menekült meg az enyészettől Magyarországon. Az akkori csúcstechnika egyik figyelemre méltó alkotása volt a soröntő szedőgép. Az ólombetűk szeretete azokból a nyomdászokból, akik a gyakorlatuk során közelebbi kapcsolatba kerültek a Gutenberg-galaxis klasszikus katonáival, egy különös, élethosszig tartó szeretetet váltott ki, sőt a digitális világban kezdő ifjabb nyomdászok közül is sokak szívét rabul ejti.

Ma már nosztalgiaiával gondolunk a magasnyomó formakészítés klasszikus szedőtermére, annak hangulatára. A véletlenek sorozata és legfőképp a nyomdászatot szívük mélyéből szerető emberek, Lendvai László, a Typonova Nyomda ügyvezető igazgatója, Nagy László, a Mondat Nyomda ügyvezető igazgatója és Borbás Gábor, a Zrínyi Nyomda vezérigazgatója összefogásának eredménye, hogy a kalandos utat bejárt szedőgép visszatért eredeti nyomdájába, az egy év-

tizede az EDS Csoport tagjaként működő, közel 160 éves múlttal rendelkező Zrínyi Nyomdába.

LENDVAI LÁSZLÓ – TYPONOVA

A technológiai váltást követően sok szedőgép jutott a megsemmisítés sorsára, de ez a berendezés a Zrínyi Nyomdából megmenekült. Mint szakmatörténeti relikvia, a linószedőgép sokáig a Typonova Kft. előterében díszelgett, minden nyomdába érkező megrendelő első pillantása a linószedőgépre esett, a szerencsések személyes bemutató keretében kaptak ízelítőt a vaskolléga működéséről. Sok éven át Lendvai László, mint a Magyar Grafika védnöke számos szerkesztőségi megbeszülésnek, Grafikarácsonynak adott pompás helyszínt. Minden szakmai kihívást jelentő különlegesség csemege volt számára és több alkalommal speciális nyomatok, különleges borító- és festékkombinációk tesztelése, drupaútlevel, Iarigai dosszié és még egy komplett Magyar Grafika-szám is készült a Typonovában.

A szedőgép történetét felidézve emlékezett vissza Lendvai László a linószedés korára:

A pályafutásomat befolyásolta, hogy a Ratkó-korszakban születtem és a 4,6-os tanulmányi eredményemmel nem vettek fel az Eötvös Gimnáziumba, ahova szerettem volna menni, így praktikusán a lakásunk közelében működő iskolák közül választottam. Találomra a Markó

Timkó György: A vaskolléga című, 2011-ben megjelent könyvét ajánljuk a téma iránt érdeklődőknek. Részletes ismertető archívumunkban: <https://qrqo.page.link/DKGLU>

Nagyon szerettem a napilapbrigádban dolgozni, de csak rövid ideig örülhettem ennek, mert elvittek 28 hónapra katonának... Nem sokkal azután, hogy végre leszereltem, kezdődött a gmk-korszak, a szűkös szedőkapacitás hétfégi és éjszakai műszakokat igényelt. Akkor indult a 168 óra, amit teljes nyomdai fővállalkozásban egymagam vállaltam fel. Akkor a 24 oldalas B4-es kétszínű lap előállítására húsz embernek négy napig tartott.

Fél évenként egészségügyi szűrést végeztek minden ólommal közvetlen kapcsolatban álló dolgozónál, és egy alkalommal rosszak lettek a laboreredményeim, így egy évre ki kellett emelniük a termelésből. Ekkor kezdtem meg tanulmányaimat a Tárogtató úti SZOT Főiskolán. A remek tantervnek és a kiváló tanároknak köszönhetően rengeteg hasznos tudásra tettem szert, és elindultam a Zrínyi Nyomda ranglétráján felfelé. Először egy, majd két üzemegeység vezetője, majd ezt követően a csepeli üzemegeység

utcai Kossuth Zsuzsa Nyomdaipari Szakközépiscola mellett döntöttem.. Olyan tanárok tanítottak, akik a szakma meghatározó tankönyveit írták. Az első félév után nyilvánvalóvá vált, hogy a számomra lehető legjobb helyre kerültem. A kézszedő szakmunkás-vizsga után a gépszedő részlegre kerültem, ahol a Bezúr család tagjaitól tanulhattam meg a gépszedés csínját-bínját. Jól sikerült elsajátítani a tananyagot, mert pillanatok alatt a legjobbak között találtam magam, a specialitásom az idegen nyelvű szedés volt. Az angol–német nyelvű napilaprészleg délutános műszakjában a Daily News és a Neueste Nachrichten szövegeit szedtem hibátlanul, annak ellenére, hogy nem rendelkeztem sem angol, sem német nyelvismerettel. Mint utóbb kiderült, éppen ez volt a szerencsém, ha jó volt a kézirat, hibátlan szöveget szedtem.

vezetője lettem, végül termelési főosztályvezetőként dolgoztam. Harminc év Zrínyis munkaviszony után indítottam saját vállalkozásomat, a Typonova Kft.-t.

Visszatérve a szerencsés szedőgép történetére, ez a berendezés azért volt különösen kedves számomra, mert sorkizáró automatával volt felszerelve, így nem kellett kézzel berakosgatni a kizáró ékeket, fele annyi idő alatt végeztünk egy sorral. Különösen a versek szedésénél jelentett előnyt a kizáró automata. Olyan szépirodalmi lapok, mint az Új Írás, a Valóság és számos, ma már nem létező, akkoriban népszerű periodika szövegét szedtük ezekkel a gépekkel.

Szedés közben a még forró sorokat gyakran a kezünkbe vettük, hogy ellenőrizzük nem csúszott-e hiba a szövegbe. Néhány év alatt annyira megszokta a bőrünk a forró betűfém érintését, hogy otthon a forró lábos fülét a mai napig szemrebbenés nélkül pusztá kézzel meg tudom fogni úgy, hogy nem okoz fájdalmat.

NAGY LÁSZLÓ – MONDAT NYOMDA

Szenvedélyesen gyűjti a nyomdászattörténeti relikviákat. A nyomda előcsarnokában pompás kiállítást rendezett be gyűjteményét alkotó régi

gépekből, ami 2015-ben a Grafikarácsony rendezvényünknek is otthont adott, a lelkes tanulók nagy örömeire. A nyomda fejlesztése során a keménytáblás kötetek új berendezései kiszorították a csarnokból a mini múzeum több darabját, így a linószedőgép a közelben működő Zrínyi Nyomdába került ismét, hogy őrizze a Gutenberg-galaxis dicső emlékeit.

1884-ben egy német származású baltimore-i órásmester, Ottomar Mergenthaler bejegyeztette találmányát a sorszedő és osztó berendezésre. Ezt követően 1886 júliusában már üzembe is helyezték az első Linotype-szedőgépet a New York Tribune nyomdában, ahol rögtön munkába állították a napilapgyártás és könyvgyártás területén. Magyarországon az 1900-as évek elején a Budapesti Hírlap nyomdájában került beüzemelésre az első soröntő szedőgép. A szedőgép a magasnyomatás korszakában forradalmasította a formakészítést termelékenységével.

A pontos, hibátlan szedés a gyors tempó tartása mellett is nagyon fontos volt, hiszen egyetlen apró hiba esetén az egész sort újra kellett önteni. Mergenthaler zseniális találmánya nemcsak a szedést, de a betűk visszaosztását is megoldotta egy gépet működtető személy irányításával.

Nagy László és Lendvai László már az általános iskolában osztálytársak voltak. Közös álmuk, ha nyernek a lottón, alapítanak egy országos nyomdamúzeumot.

ZRÍNYI NYOMDA – IPRESS CENTER CE

A gyökerek nagyon fontosak egy modern nyomda számára is. Elődeink munkája előtt tisztel-

günk azzal, hogy megőrizzük az utókor számára az ólombetűk korszakának egy kicsiny szigetét a szedőgéppel, amit a nyomda váci üzemegységében helyezünk el.

Hálásak vagyunk azért, hogy a mára muzeális értékű szakmatörténeti kincs a jövő nyomdászai számára is megmarad, mementóként őrizve az ólomszedés korát.

Lendvai László, Nagy László és Borbás Gábor a MondAt Nyomdában, háttérben a muzeális nyomdagépek egy része